

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2137

av Olof Lavesson m.fl. (M, C, FP, KD)

Kultur, medier, trossamfund och fritid

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kulturens egenvärde i samhället men också dess betydelse för bl.a. jobb och tillväxt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta till vara erfarenheterna från alliansregeringens arbete kring barn och ungas rätt till kultur och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att behålla kultursamverkansmodellen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta till vara forskning och beprövad erfarenhet kring ämnet kultur och hälsa och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom att statens kulturmiljöarbete ska främja en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen och tillkännager detta för regeringen.

En modern kulturpolitik

Kulturen är en dynamisk kraft i ett samhälle som ständigt förändras. Nya uttryck och former blandas med och utvecklar vårt svenska kulturarv. Alliansen vill fortsätta att bygga en modern kulturpolitik som både värnar kulturens frihet och egenvärde, men som också sätter in kulturen i en större politisk kontext kopplat till jobb och tillväxt. Under Alliansens åtta år vid makten tillfördes kulturen 916 miljoner, vilken motsvarar

en tvåprocentig årlig uppräknings, trots en djup ekonomisk kris. Detta är i ett internationellt perspektiv helt unikt.

Jobben är den stora och dominerande politiska frågan. Alliansregeringen kopplade på ett medvetet sätt kulturens roll till frågor om jobb. Arbetet att på ett mer systematiskt sätt lyfta in kulturen även i ett ekonomiskt sammanhang kopplat till tillväxt och sysselsättning skall fortsätta och intensifieras. Kända internationella nationalekonomer, som exempelvis David Throsby, professor vid Macquarie University i Sydney tillika rådgivare för Unesco och Världsbanken, hävdar att kulturen med all säkerhet inom tio år kommer att utvecklas till en variabel inom nationalekonomin, lika självklar som att dagens diskussion om framtidens företagande till stor del handlar om vikten av att nya industriella produkter är miljövänliga. Samtidigt bör det alltid understrykas att kulturen och konsten måste vara fri. Det är genom kulturens egenvärde den på sikt skapar förutsättningar för tillväxt och nya jobb.

Politik hänger ihop. Höjda arbetsgivaravgifter slår mot kulturen och kulturnära näringar. Framför allt genom att det leder till kraftigt ökade kostnader, men också genom att människors benägenhet att konsumera kultur ökar när det ekonomiska utrymmet också gör det. Kulturpolitiken får inte reduceras till att bli en tävling om vem som ger mest i bidrag. Kulturen är en del av en helhet och skall sättas in i en större politisk kontext. De kulturella och kreativa näringarna utgör ungefär 5 procent av BNP. Enligt en från Framtidskommissionen presenterad rapport bedöms denna sektor dessutom öka i betydelse.

Kulturen utgör en grund för svensk turism- och besöksnäring. Dessa näringar växer kraftigt och omsätter i dag runt 270 miljarder kronor. Som andel av exporten uppgår turismens värde till cirka 100 miljarder kronor. 160 000 människor sysselsätts inom turism- och besöksnäringen. Sedan 2000 har turismen i Sverige nästintill fördubblats. Att ta tillvara på möjligheter, för att utveckla nya typer av produkter och tjänster, att skapa goda förutsättningar för näringen att växa efter egna förutsättningar, är en viktig uppgift. Regeringens politik som innebär kraftigt höjda kostnader för att anställa unga är ett hårt slag mot näringen.

Kulturen bygger bilden av Sverige. Dels genom att den står för progressivitet, mod, nytänkande och nyfikenhet, dels genom att vår attraktivitet till stor del bygger på kulturens varumärken. Selma Lagerlöfs Sunne, Glada Hudik, Falbygdens Ost, Sola i Karlstad, Poseidon i Göteborg, Skansen i Stockholm, Höga kusten, Ale Stenar och Wadköping i Örebro är alla exempel på detta. Kulturen är på detta sätt många gånger en förutsättning även för andra politikområden. Arkitektur, form och design är tvärspektoriella frågor som inte bara bidrar till tillväxt, utan skapar förutsättningar för en hållbar samhällsutveckling i stort. Ett medvetet arbete med arkitektur, form och design

innebär ett värdeskapande som kommer enskilda, näringsliv och samhälle som helhet till del.

Sammanfattningsvis behöver framtidens kulturpolitik kopplas samman med frågor om tillväxt, ekonomi och sysselsättning. Att tala om stödet till kulturen enbart i termer av bidrag och anslag är inte hållbart för ett politikområde som har direkt påverkan på de flesta samhällsområden. Framtidens kulturpolitik måste långsiktigt bygga på dessa insikter.

Barns och ungas rätt till kultur

Barns och ungas rätt till kultur var högt prioriterat under Alliansens åtta år vid makten. Barn ska få uppleva kultur och växa genom eget skapande. Kulturupplevelser tidigt i livet stärker och utvecklar barns och ungas kunskaper samt stimulerar deras nyfikenhet och kreativitet. Skapande skola är alliansregeringens största kulturpolitiska reform och tillhör kärnan i Alliansens kulturpolitik. Reformen ger barn och unga tillgång till kultur och eget kreativt skapande, samtidigt som satsningen breddat arbetsmarknaden för professionella kulturarbetare. Skapande skola har successivt byggts ut från att först omfatta årskurserna 7–9 till att nu omfatta hela grundskolan, inklusive förskoleklass. Alla kommuner har någon gång sökt och beviljats medel från Skapande skola, två tredjedelar av alla kommuner har beviljats bidrag under fem av de sex år som satsningen har funnits. År 2014 omfattade Skapande skola drygt 770 000 elever, vilket innebär att cirka en halv miljon fler barn tar del av Skapande skola jämfört med de kommunala kulturskolornas verksamhet. Dessa två verksamheter får dock aldrig ställas mot varandra utan är i stället kompletterande delar av Alliansens gemensamma ambition att ge alla barn, oavsett socioekonomisk och kulturell bakgrund, tillgång till kulturupplevelser.

Skolan spelar en unik roll genom att den som ingen annan institution når alla barn och ungdomar. I skollagen står att läsa följande: ”Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som både har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där.”

Kulturen stimulerar lusten till kreativt tänkande och inbegriper både barns rätt till att uppleva professionell kultur och tillgången till eget skapande. Att få skapa, uttrycka sig och ta del av andras skapande, bidrar till att öka såväl vår förståelse för omvärlden som

oss själva, vilket bidrar till reflektion och kritiskt tänkande. Kunskap om kulturarv och historiska sammanhang stärker barns identitet och ger perspektiv på tillvaron. Att skolan introducerar barn och ungdomar till musik, teater, konst och kulturarv är viktigt. Erfarenheten visar att skolor som arbetar med skapande och konstnärlig verksamhet berikas och förstärker det pedagogiska uppdraget.

Barns och ungas läsande är på många sätt en viktig frihets- och demokratifråga och en prioriterad fråga för Alliansen. Läsande ger barn och unga ett språk och intellektuell utveckling att kunna klara av sina studier, ta del av samhällsdebatten och att långsiktigt hävda sig på arbetsmarknaden. I Alliansens budget för 2014 gjordes betydande satsningar på läsfrämjande. Folkbildningen fick ett tydligare uppdrag att prioritera denna fråga, Utbildningsradions (UR) budget stärktes och en tjänst för ändamålet skapades vid Kulturrådet. Tillsammans med skolsatsningar på läsa, skriva och räkna, lades en grund för att bryta den pågående utvecklingen där barn och unga läser allt mindre och har sämre läsförståelse. Alliansen vill fortsätta arbetet med att utveckla barns och ungas läsande. Detta sker bland annat genom att säkerställa bibliotekspropositionens krav på skolbibliotek för alla och ett fortsatt nära samarbete mellan kultur och utbildningssektorn.

Sammanfattningsvis bör erfarenheterna från alliansregeringens olika satsningar på kultur för barn och unga beaktas i utformningen av den framtida politiken.

Behåll kultursamverkansmodellen

Alliansen vill att de statliga institutionerna skall ta ett större ansvar för hela landet. Det svenska kulturlivet ser olika ut över landet. Om man åker på en kulturpolitisk resa genom Sverige från konstföretagen på Österlen via Operahuset i Vara, Dramaten i Stockholm, Mårbacka i Sunne för att slutligen hamna uppe i Samelands urgamla svenska kulturarv märker man vilken rikedom detta är. Detta tog alliansregeringen fasta på i sin kulturpolitiska proposition 2009, Tid för kultur, och innebär att vi i dag uppmuntrar regional mångfald och olikhet. Den regionala kultursamverkansmodellen har gjort betydande avtryck ute i landet. Myndigheten för kulturanalys pekar på att kulturen genom modellen i dag på ett nytt sätt diskuteras i en politisk kontext kopplat till regional utveckling. Analysmyndighetens påpekande är viktigt då många alltjämt lever med föreställningen att kulturpolitiken styrs centralt.

Kultur och hälsa

Kultur och hälsa hör intimt samman. Vårt behov av kultur minskar inte för att vi blir äldre eller drabbas av sjukdom. Kulturen och civilsamhället bidrar redan i dag till

väl-färden. Utmaningen ligger i att förbättra samarbetet mellan sjukvård, socialtjänst, äldreomsorg, kultur och det civila samhället.

I propositionen, Tid för kultur, fastslog alliansregeringen kulturens betydelse för en bättre välfärd där sjukvård och äldreomsorg ingick. Kulturen utmanar invanda föreställningar, den skapar och bevarar omistliga värden i vårt samhälle. Forskningen pekar på att människor som deltar i kulturlivet har en bättre hälsa och lever längre. Statens kulturråd fick år 2011 i uppdrag av regeringen att fördela särskilda medel för att främja äldre människors delaktighet i kulturlivet genom upplevelser, exempelvis genom eget skapande. Människans behov av upplevelser, kultur och bildning avtar inte med stigande ålder, snarare tvärtom. Kulturen visar på hur samhället ser på äldre och deras delaktighet i densamma.

Modern neurologisk forskning visar på mycket goda resultat när kulturen inkluderas i behandlingen av bland annat människor som drabbats av utbrändhet, psykisk och fysisk ohälsa samt demenssjukdom. 2009 inledde Kulturdepartementet och Socialdepartementet ett samarbete kring kultur som hjälpmedel i arbetet med att förebygga och förkorta sjukfrånvaron. Kombinationen av kulturupplevelser och social samverkan med andra har tillsammans med den adekvata medicinska behandlingen visat sig vara mycket framgångsrikt som behandlingsform för människor som tidigare slentrianmässigt förtidspensionerades. Dessa erfarenheter bör beaktas i utformningen av den framtida kulturpolitiken.

Helhetsgrepp kring vårt fysiska kulturarv såväl över som under jord

Vårt land har ett fantastiskt kulturarv som är väl värt att värna. Utmaningen för framtiden är att värna vårt kulturarv och förena detta arv med det moderna samhällets krav. Alliansregeringen skrev i ett av sina fyra föreslagna kulturmål att ”statens kulturmiljöarbete skall främja en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas tillvara i samhällsutvecklingen”. Utmaningen kopplad till den pågående samhällsutvecklingen har två sidor. Det första är att förhindra att kommuners och regioners viktiga arbete med frågor kring tillväxt, inflyttning och nyföretagande åsidosätter vårt gemensamma kulturarv. Historiska platser och miljöer som förstörs av nybyggnationer går inte att reparera. Samtidigt skall självklart inte våra kommuner utvecklas till museer där ingen utveckling får ske. Därför är det viktigt att tala om samhällsutveckling, inte som något hotfullt, utan i stället i termer av utveckling.

Rätt hanterat kan företagande och nybyggnation byggt kring en regions kulturarv bidra till tillväxt och sysselsättning. Alliansregeringens kulturmål om helhetssyn på kulturlandskapet bör gälla även i framtiden. Det är ett balanserat mål som värnar kulturarvet i ett modernt samhälle med dess krav på tillväxt, bostäder och infrastruktur.

Olof Lavesson (M)

Per Lodenius (C)

Bengt Eliasson (FP)

Lars-Axel Nordell (KD)